

2. Vývoj ekonomicky aktivních podniků – demografie podniků v ČR a EU

V rámci mezinárodního projektu BDP bylo postupováno podle společné metodiky, podle které se za ekonomicky aktivní považuje takový subjekt, který v rámci sledovaného období (v případě tohoto projektu kalendářní rok) buď někoho zaměstnával (stačí i po část roku) nebo vykázal obrat.

Vytvoření populace aktivních podniků v jednotlivých letech bylo v České republice založeno na informacích z České správy sociálního zabezpečení a z Ministerstva financí ČR. Pokud subjekt alespoň v jednom měsíci kalendářního roku odvedl pojistné na sociální zabezpečení alespoň za jednoho zaměstnance nebo předložil daňové přiznání k dani z příjmu za sledovaný rok s nenulovou hodnotou obratu nebo příjmu, byl zahrnut do populace aktivních podniků.

Z hlediska pokrytí národního hospodářství do populace BDP nebylo podle společné metodiky zahrnuto odvětví zemědělství, lesnictví a rybolovu (OKEČ 01–05), činnosti holdingů (OKEČ 74.15), sektor vlády, neziskových institucí a zahraničí (ISEKTOR 13, 15 a 2) a bytová družstva.

Populace BDP za Českou republiku jsou vytvořeny pro roky 2000 až 2006. Výsledky jsou k dispozici za roky 2000 až 2005. Za rok 2006 budou výsledky k dispozici ve druhé polovině roku 2008.

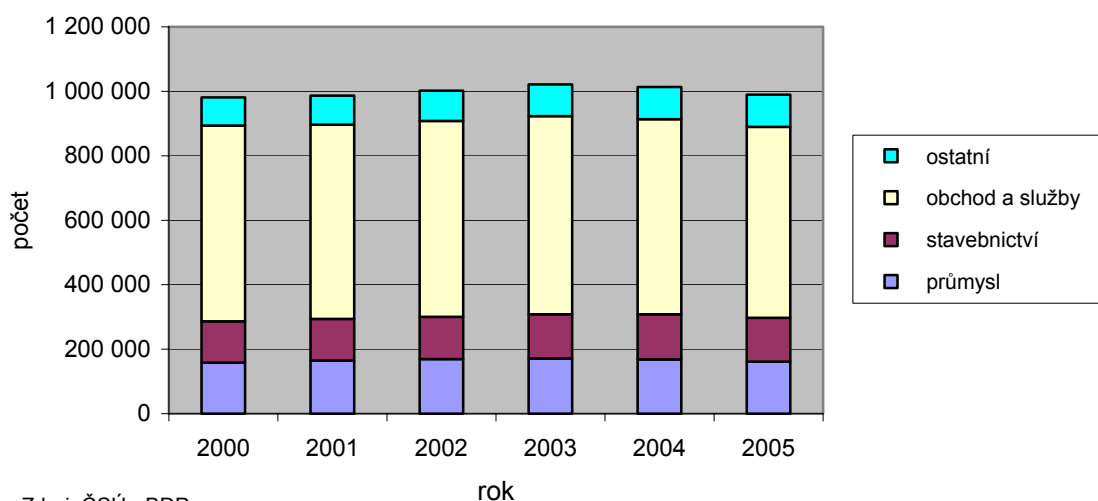
Mezinárodní srovnání je prováděno na podmnožině podniků zařazených do populace BDP odpovídající OKEČ C až K s výjimkou OKEČ 74.15.

2.1. Celkový vývoj aktivních podniků v letech 2000 – 2005

Celkový počet aktivních podniků (viz tabulka č. 1 v příloze) se od roku 2000 plynule zvyšoval až do roku 2003, ve kterém byl oproti roku 2000 o 4,1 % vyšší. Výrazněji rostl počet aktivních právnických osob, jejich celkový počet se zvýšil o 11,7%, zatímco počet fyzických osob vzrostl jen o necelé 3%.

Od roku 2004 dochází k poklesu počtu aktivních podniků celkem, což je způsobeno trvalým poklesem počtu fyzických osob, u právnických osob pokračuje plynulý růst, jejich počet je oproti roku 2000 o 23,9% vyšší. Počet aktivních fyzických osob celkem je v absolutních číslech v roce 2005 nejnižší za celé sledované období, což platí i v odvětvích průmyslu a obchodu a služeb. Počet aktivních fyzických osob oproti roku 2003 klesá ve všech odvětvích s výjimkou stavebnictví a ostatních činností, které v roce 2004 zaznamenaly ještě mírný růst; celkově od roku 2003 poklesl o více jak 5%, oproti roku 2000 poklesl o 2,6%.

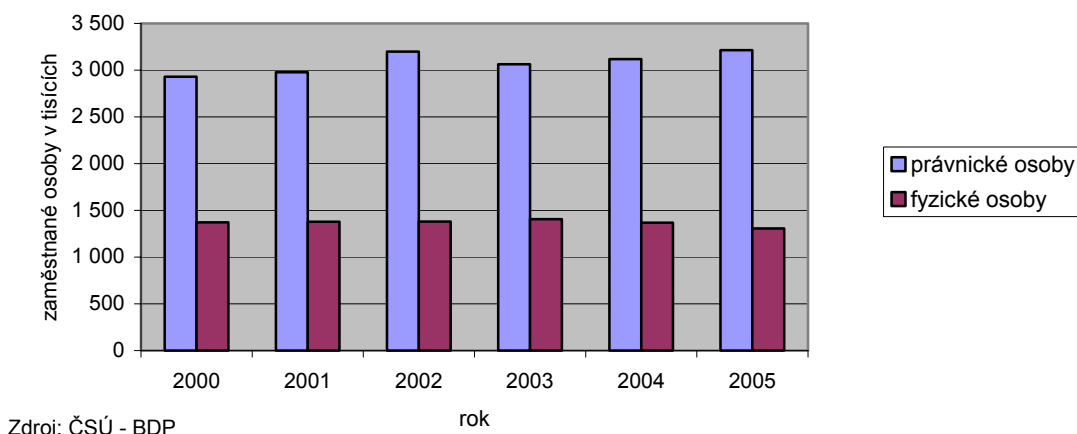
Graf č. 7: Struktura aktivních podniků v ČR

Vývoj počtu zaměstnaných osob v aktivních podnicích zaznamenává v letech 2000 až 2002 růstový trend podobně jako celkový počet aktivních podniků, v roce 2003 však došlo oproti roku 2002 k poklesu o téměř 2,5%, který byl způsoben snížením počtu zaměstnaných osob u právnických osob ve všech odvětvích a u fyzických osob v odvětví obchodu a služeb a v ostatních odvětvích. Od roku 2004 se počet zaměstnaných osob v aktivních podnicích opět zvyšuje a v roce 2005 je druhý nejvyšší ve sledovaném období.

Počet zaměstnaných osob v právnických osobách dosahuje v roce 2005 absolutního maxima ve sledovaném období, oproti roku 2000 vzrostl o 9,7%, počet zaměstnaných osob u fyzických osob, který rostl v období 2000 až 2003 od roku 2004 klesá a v roce 2005 dosahuje absolutního minima.

Graf č. 8: Zaměstnané osoby v aktivních podnicích v ČR

Průměrná velikost aktivních podniků měřená počtem zaměstnaných osob v letech 2000 až 2002 mírně vzrostla o 0,2 zaměstnané osoby, v roce 2003 klesla pod úroveň roku 2000. Od roku 2004 se opět zvyšuje a v roce 2005 dosahuje průměrné velikosti roku 2002 (viz tabulka č. 2 v příloze). Ani u právnických, ani u fyzických osob nelze vysledovat jednoznačný trend, počty zaměstnaných osob kolísají mezi lety i mezi odvětvími.

Protože údaje za roky 2000 až 2005 za kompletních 15 nebo 27 zemí EU nejsou k dispozici, bylo pro mezinárodní srovnání populace aktivních podniků podle BDP z ohledu

na dostupnost relevantních údajů vybráno 5 nově přistoupičších zemí v roce 2004 (ČR, Maďarsko, Slovensko, Estonsko, Lotyšsko), z původní „15“ Španělsko, Itálie, Lucembursko, Nizozemsko, Portugalsko, Finsko, Švédsko a Spojené království.

Populace aktivních podniků ve všech uvedených zemích s výjimkou ČR roste. Vynecháme-li Estonsko, kde se velikost populace aktivních podniků ve sledovaném období více než zdvojnásobila, pohybuje se nárůst v letech 2000 až 2005 mezi 5,5% (Itálie) až 66,6% (Lotyšsko). Průměrný růst populace aktivních podniků bez zahrnutí Estonska a České republiky je 18,7% (viz tabulka č. 18 v příloze).

2.2. Vzniky podniků

Vzniklý podnik je podle metodiky BDP definován jako aktivní ekonomický subjekt, který se nenalezl v populaci aktivních podniků v předchozích dvou letech a který se neoddělil od jiného aktivního podniku (nemá předchůdce); důraz se klade na vznik nových výrobních faktorů, především nových pracovních příležitostí. Jedná se tedy o subjekty právně vzniklé v daném roce s vykázanou aktivitou (s omezením na ty, které nepřevzaly převážnou část výrobních faktorů předchůdce) doplněné o subjekty již existující, které v tomto roce zahájily nebo po více než dvou letech obnovily svoji činnost.

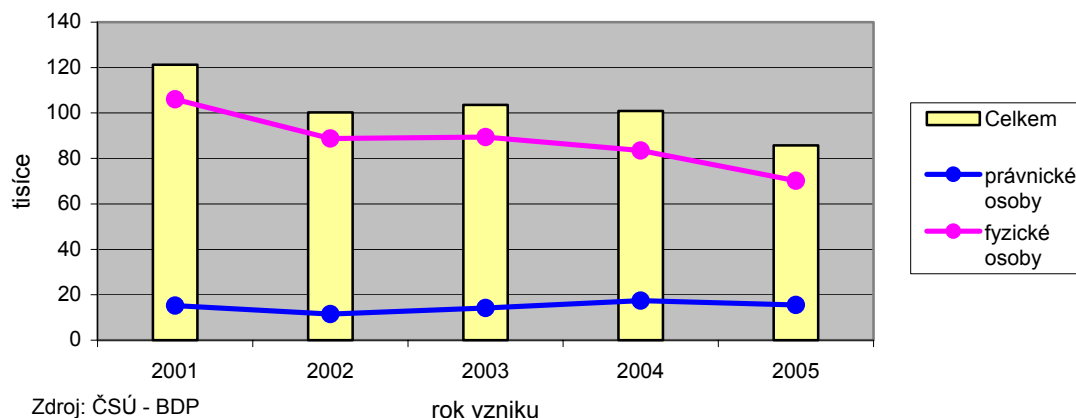
V rámci BDP se zjišťuje počet vzniklých podniků v členění podle kategorie činnosti a podle skupin právní formy. Každý soubor vzniklých podniků se dále sleduje z pohledu přežívání podniků v čase, a to po dobu pěti let. Podnik je považován za přežívající, je-li v dalším roce aktivní. Pokud je podnik vyhodnocen jako nepřežívající, je z dalšího hodnocení přežívání vyloučen.

Populace vzniklých podniků v České republice se vytvořila poprvé za rok 2001; dále byly vytvořeny populace vzniklých podniků až do roku 2005.

2.2.1. Celková charakteristika

Počet vzniklých podniků se v letech 2001 až 2004 pohyboval přes 100 tisíc, zatímco v roce 2005 klesl na 85 tisíc. Jak je patrné i z grafu č. 9, výrazný podíl na snížení počtu vzniklých podniků v roce 2005 měl pokles u fyzických osob.

Graf č. 9: Počet vzniklých podniků v ČR

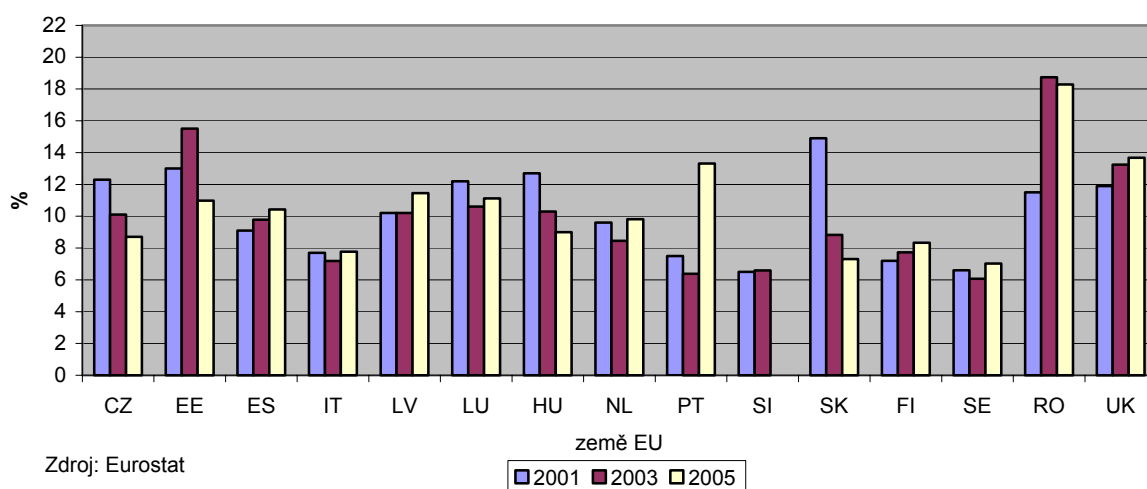
Podíl právnických osob na vzniklých podnicích roste (z 12,5% v roce 2001 na 18,1% v roce 2005). Nejvyšší podíly právnických osob vykazovalo ve všech letech odvětví obchodu a služeb (vzrůst z 14,1% v roce 2001 na 21,4% v roce 2005). Celkový přehled o počtu vzniklých podniků dává tabulka č. 3 v příloze.

Příhodnější charakteristikou než absolutní počet vzniklých podniků je podíl nově vzniklých podniků na aktivních podnicích celkem (podíl vzniků), který poskytuje užitečnou informaci o dynamice ekonomiky. Podíl vzniků celkem od roku 2001 klesá z 12,3% v roce 2001 na 8,7% v roce 2005. Podíly vzniků podle druhu činnosti v rozdělení na právnické a fyzické osoby jsou v tabulce č. 4 v příloze. Podíl vzniků u právnických osob byl do roku 2003 nižší než u fyzických osob, od roku 2004 je vždy vyšší.

Velmi zajímavé je srovnání podílu vzniků v zemích Evropské unie¹. Podíl vzniků celkem za roky 2001 až 2005 u členských států EU se pohybuje od 6,0% do 21,8% (podíl 21,8% v Lotyšsku v roce 2002 je extrémní, od roku 2002 jsou v souboru poprvé zahrnuty i fyzické osoby). Podíl vzniků celkem u nových členských zemí byl většinou nad 10%, výjimku tvoří Slovinsko, které jediné z nových členských zemí má poměrně nízký podíl vzniků ve všech letech. Komplexní přehled o podílech vzniků v evropských zemích v třídění odvětví – viz tabulka č. 12 v příloze.

A jak si stojí Česká republika? Podíl vzniků celkem v roce 2001 měly vyšší než ČR Estonsko, Maďarsko a Slovensko; v roce 2005 byl podíl vzniků v ČR nejnižší z nových členských zemí (kromě Slovenska).

Graf č. 10: Podíl vzniků v zemích EU

Pozn. Seznam zkratk zemí EU - viz příloha

Podíl vzniků v zemích EU podle odvětví byl u všech zemí shodně nižší v průmyslu než ve stavebnictví nebo v obchodu a službách, a to ve všech letech. Nízký podíl vzniků (pod 6%) v sektoru průmyslu byl např. v Dánsku, Itálii, Slovinsku, Finsku, Švédsku a Norsku. Nejnižší podíl vzniků vůbec vykazovalo Slovinsko v průmyslu v roce 2001 a 2003 (3,8%). Naproti tomu nejvyšší podíly vzniků (nad 12%) ve stavebnictví vykazovalo Španělsko, Rumunsko a v posledních třech letech Estonsko a Spojené království; Česká republika také patřila k zemím s vyšším podílem, teprve v posledním roce tento podíl klesl na 8,0%. V odvětví obchodu a služeb pak nejvyšší podíly vzniků (nad 12%) vykazaly Rumunsko, Estonsko a Spojené království, v posledních dvou letech i Portugalsko.

¹ Data jsou k dispozici jen za ty země, které se dobrovolně zúčastnily projektu BDP.

2.2.2. Zaměstnanost ve vzniklých podnicích

Vliv vzniklých podniků na trh práce je rovněž jeden z důležitých aspektů hodnocení vývoje ekonomiky. Můžeme jej měřit ukazatelem podíl zaměstnanosti vzniklých podniků (tj. podíl zaměstnaných osob vzniklých podniků na zaměstnaných osobách aktivních podniků).

V ČR se podíl zaměstnanosti vzniklých podniků celkem podle jednotlivých roků vzniku pohyboval od 4,1% do 3,2% - viz tabulka č. 5 v příloze. Nejvyšší podíl zaměstnanosti vzniklých podniků celkem (od 3,8% do 5,7%) byl vždy ve stavebnictví nebo v odvětví obchodu a služeb, a to ve všech letech. Podíváme-li se na tento ukazatel v členění na právnické a fyzické osoby, vidíme, že u fyzických osob byl podíl zaměstnanosti vzniklých podniků vždy výrazně vyšší (i několikanásobný) než u právnických osob. Nejvyšší hodnoty (9,2%) dosáhl u fyzických osob v odvětví obchodu a služeb u populace podniků vzniklých v roce 2001. Naopak nejnižší (0,6%) byl u právnických osob u ostatních činností v roce vzniku 2002.

Tabulka č. 13 v příloze ukazuje podíl zaměstnanosti vzniklých podniků podle roku vzniku (2001 až 2005) a podle druhu činnosti v zemích EU. V celé ekonomice se podíl zaměstnanosti vzniklých podniků celkem pohybuje většinou od 2% do 5%. Nejvyšší podíl zaměstnanosti (5,2%) vykazalo Portugalsko u podniků vzniklých v roce 2004, podíl nad 4% byl dosažen v České republice (2001), Lotyšsku (2002), Litvě (2002), Maďarsku (2001, 2002, 2004) a Rumunsku (2005); nejnižší podíl zaměstnanosti vzniklých podniků byl zaznamenán ve Finsku 0,5% - 0,6% ve všech letech (jiná metoda odhadu zaměstnaných osob).

V odvětvovém členění se podíl zaměstnanosti vzniklých podniků chová podobně jako podíl vzniků: ve všech zemích je podíl zaměstnanosti vzniklých podniků nejnižší v průmyslu (s výjimkou Litvy, kde podíl 5,4% v průmyslu v roce 2002 je vůbec nejvyšší), nad 2,5 % byl jen v několika dalších zemích (Lotyšsko, Portugalsko a Spojené království). Ve stavebnictví byl podíl zaměstnanosti vzniklých podniků nad 6% ve Španělsku a Maďarsku; v odvětví obchodu a služeb pak v Portugalsku, Rumunsku a Maďarsku.

Zajímavá je rovněž průměrná velikost vzniklých podniků podle zaměstnaných osob. Jak je patrné z tabulky č. 1, tento ukazatel se u fyzických osob pohybuje od 0,1 do 1,2 zaměstnané osoby, a to zejména z důvodu, že fyzické osoby – podnikatelé většinou pracují

Tabulka č. 1

Průměrná velikost vzniklých podniků dle zaměstnaných osob

Průměrná velikost vzniklých podniků	rok vzniku														
	2001			2002			2003			2004			2005		
	Celkem	PO	FO	Celkem	PO	FO	Celkem	PO	FO	Celkem	PO	FO	Celkem	PO	FO
Celkem	1,49	4,21	1,09	1,53	4,94	1,09	1,49	3,95	1,10	1,59	3,88	1,11	1,66	4,12	1,12
v tom:															
průmysl	1,90	8,83	1,08	1,77	8,65	1,09	1,67	6,84	1,09	1,82	6,16	1,10	2,16	7,57	1,10
stavebnictví	1,29	4,54	1,04	1,38	6,46	1,03	1,25	3,72	1,05	1,45	4,51	1,04	1,38	4,02	1,05
obchod a služby	1,45	3,41	1,11	1,56	4,27	1,11	1,51	3,35	1,13	1,59	3,35	1,14	1,68	3,68	1,14
ostatní	1,31	5,19	1,08	1,23	4,53	1,07	1,50	9,72	1,09	1,44	6,58	1,09	1,27	3,59	1,09

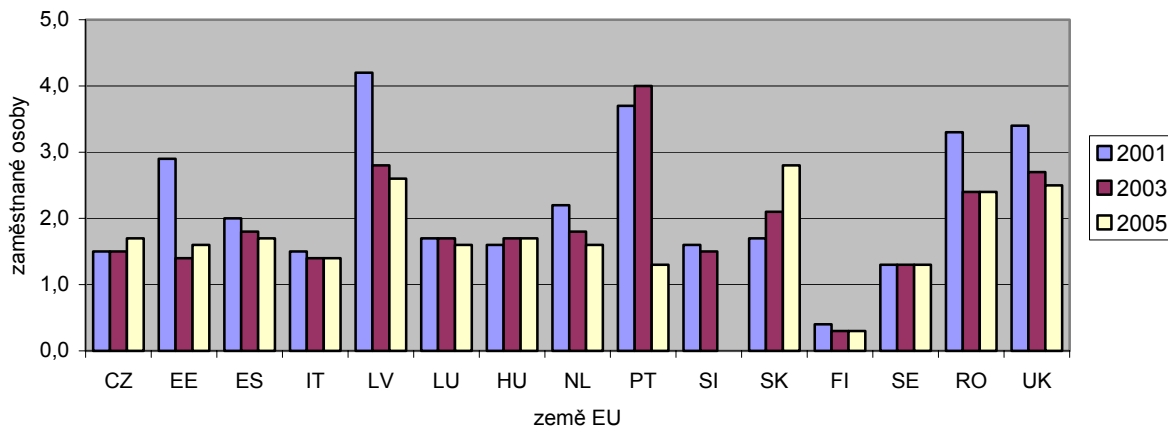
Zdroj: ČSÚ - BDP

„sami za sebe“ a zřídka mají více zaměstnanců. U právnických osob se průměrná velikost vzniklého podniku celkem pohybovala kolem 4 zaměstnaných osob. Mezi kategoriemi činnosti existují velké rozdíly: ačkoliv v průmyslu byl podíl vzniků a podíl zaměstnanosti vždy nižší než v ostatních odvětvích činnosti, průměrná velikost vzniklého podniku je v tomto

odvětví naopak nejvyšší. Ukazuje to na skutečnost, že začít podnikat v průmyslu vyžaduje více vstupních výrobních faktorů, zejména pracovních, než v jiných odvětvích.

Srovnání průměrné velikosti vzniklých podniků v letech 2001, 2003 a 2005 celkem v zemích EU ukazuje graf č. 11. Pohybovala se většinou od 1 do 3; nejvyšší průměr (4,2) byl

Graf č. 11: Průměrná velikost vzniklých podniků

Zdroj: Eurostat

v Litvě v roce 2001. Nejnižší průměry (do 0,4) jsou ve Finsku (jiná metoda odhadu zaměstnaných osob). Pokud jde o rozdíly v odvětvích činnosti, je i u většiny členských zemí EU obdobná situace jako v ČR: všechny země kromě Lucemburska, Finska a Švédska vykazují vyšší průměr v průmyslu než ve stavebnictví a odvětví obchodu a služeb. Ve většině ostatních zemí byla průměrná velikost vzniklých podniků nejnižší v odvětví obchodu a služeb, zatímco v České republice, Nizozemsku, Slovensku a Spojeném království byl nejnižší ve stavebnictví - viz tabulka č. 14 v příloze.

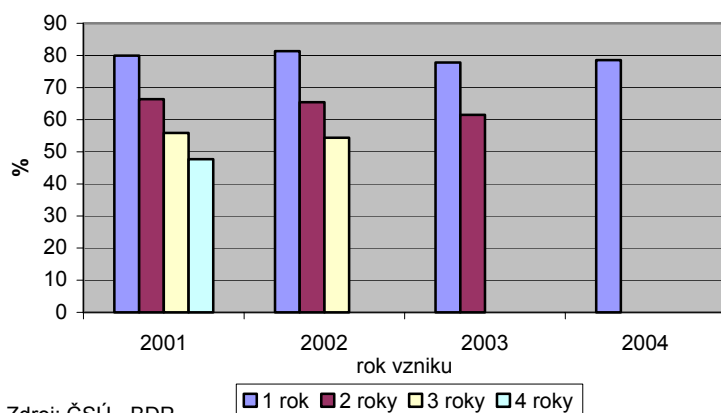
2.2.3. Přežití vzniklých podniků

Podnik vzniklý v určitém roce je považován za přežívající, pokud je aktivní v dalším roce alespoň část roku. Není podstatné, jestli v roce přežívání má stejnou činnost či nikoliv. Je rovněž považován za přežívající, i když v dalším roce není v populaci aktivních podniků, ale byl sloučen s jinou (jedinou) právní jednotkou, která by byla jako podnik označena za vzniklou. Za přežívání se nepovažují případy, kdy „přebírající“ podnik byl aktivní i v předchozím roce. Populace přežívajících podniků je vždy podsouborem souboru vzniklých podniků; pokud je podnik vyhodnocen jako nepřežívající, je z dalšího hodnocení přežívání vyloučen. Přežívání populace vzniklých podniků se sleduje po dobu pěti let.

Přežívání podniků se v ČR sledovalo poprvé u populace podniků vzniklých v roce 2001, k dispozici jsou data o jejich přežívání až do roku 2005. Přežívání se sledovalo také u populací podniků vzniklých v roce 2002, 2003 a 2004. Míru přežití (tj. podíl podniků označených za přežívající na počtu podniků vzniklých) u podniků vzniklých v roce 2001 až 2004 v členění podle kategorie činnosti a podle skupin právní formy obsahuje tabulka č. 10 v příloze.

Míry přežití celkem u jednotlivých populací vzniklých podniků ukazuje graf č. 12. Nejdéle je sledováno přežívání podniků vzniklých v roce 2001. Více než polovina těchto podniků nebyla v roce 2005 aktivní a nebyl nalezen nástupce, pod nímž by ve své aktivitě pokračoval.

Graf č. 12: Míra přežití vzniklých podniků podle roku vzniku v ČR

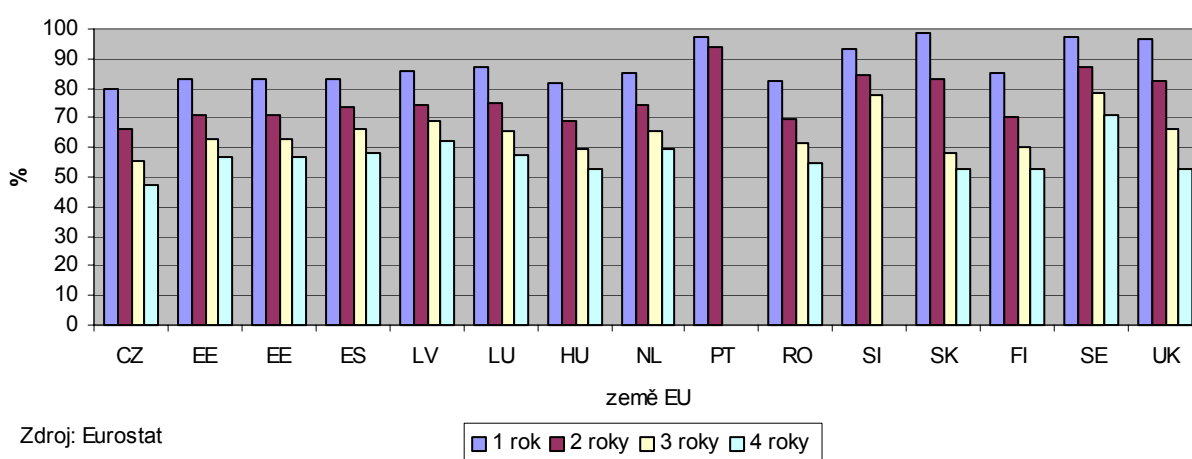

Neznamená to, že všechny právně zanikly, část z nich jen nebyla aktivní v následujícím roce. První rok přežilo 80% podniků, druhý rok 66%, třetí rok necelých 56% a čtvrtý rok necelých 48% podniků. Podíváme-li se na přežívání podle kategorie činnosti, pak nejvíce podniků vždy přežívalo v průmyslu a v ostatních činnostech, nejméně pak v odvětví obchodu a služeb;

nejnižší čtyřletou míru přežití vykazalo odvětví obchodu a služeb (45,2%), nejvyšší ostatní činnosti (53,7%) následováno průmyslem (52,6%).

Míra přežití vzniklých podniků celkem v ČR byla v porovnání s ostatními zeměmi EU téměř vždy nejnižší (viz tabulka č. 17 v příloze). Pouze Litva u podniků vzniklých v roce 2002 a také Bulharsko u podniků vzniklých v roce 2004 měly jednorocní míru přežití nižší. Nižší než v ČR byla ještě dvouletá i tříletá míra přežití u populace podniků vzniklých v roce 2002 v Lotyšsku. Naopak nejvyšší míru přežití vykazuje Švédsko (s výjimkou Slovenska u jednorocní míry přežití podniků vzniklých v roce 2001 a Portugalska u jednorocní míry přežití podniků vzniklých v roce 2002 a dvouleté míry přežití podniků vzniklých v roce 2001). V grafu č. 13 můžeme porovnat přežívání podniků vzniklých v roce 2001 v členských státech EU.

Graf č. 13: Míra přežití podniků vzniklých v roce 2001 v zemích EU

Jak se vyvíjí zaměstnanost u přežívajících podniků? Lze ji měřit průměrnou velikostí přežívajících podniků a srovnat s velikostí podniků v předcházejících letech. Data za přežívání populací podniků vzniklých v roce 2001 až 2004 v roce vzniku a v dalších letech přežívání ukazuje tabulka č. 11 v příloze.

Z dat je patrné, že průměrná velikost přežívajících podniků má tendenci se v čase zvyšovat: zatímco v roce vzniku se průměr celkem pohyboval kolem 1,5 v prvním roce

přežívání se blížil k číslu 2, ve druhém roce přežívání oscilloval kolem 2,2 a ve čtvrtém roce přežívání (u populace vzniklých podniků v roce 2001) dosahoval hodnoty 2,8. Obdobný trend můžeme vidět v průmyslu (kde je zvyšování průměru nejmarkantnější), ale i ve stavebnictví a v odvětví obchodu a služeb. U ostatních činností ve druhém roce přežívání u populace vzniklých podniků v roce 2001 průměrná velikost nepatrně klesla, u dalších populací se zvyšovala.

Další charakteristikou, kterou můžeme měřit zaměstnanost u přežívajících podniků je růst zaměstnanosti u přežívajících podniků (tj. zaměstnané osoby přežívajících podniků v roce přežívání na zaměstnané osoby přežívajících podniků, které měly v roce vzniku). Přehled o růstu zaměstnanosti v jednotlivých populacích vzniklých podniků podává tabulka č. 2.

Tabulka č.2

Růst zaměstnanosti u přežívajících podniků (zaměstnané osoby)

Růst zaměstnanosti	Celkem				průmysl				stavebnictví				obchod a služby				ostatní			
	rok vzniku				rok vzniku				rok vzniku				rok vzniku				rok vzniku			
	2001	2002	2003	2004	2001	2002	2003	2004	2001	2002	2003	2004	2001	2002	2003	2004	2001	2002	2003	2004
1 rok	1,34	1,16	1,21	1,23	1,32	1,22	1,27	1,29	1,15	1,10	1,15	1,11	1,40	1,17	1,20	1,25	1,15	1,04	1,25	1,08
2 roky	1,33	1,31	1,34	.	1,42	1,44	1,43	.	1,21	1,17	1,23	.	1,35	1,33	1,34	.	1,10	1,10	1,32	.
3 roky	1,45	1,49	.	.	1,63	1,61	.	.	1,28	1,23	.	.	1,45	1,55	.	.	1,16	1,14	.	.
4 roky	1,57	.	.	.	1,75	.	.	.	1,38	.	.	.	1,58	.	.	.	1,25	.	.	.

Zdroj: ČSÚ - BDP

U populace podniků vzniklých v roce 2001, kde je přežívání sledováno nejdéle, vzrostla zaměstnanost v prvním i druhém roce přežití celkem o jednu třetinu (nejvíce vzrostla v odvětví obchodu a služeb a průmyslu, ve stavebnictví a v ostatních činnostech byl růst poloviční). Ve třetím roce přežití růst celkem činil 45% (v průmyslu byl růst nejvyšší, v ostatních činnostech nejnižší) a ve čtvrtém roce již dosahoval 57% (největší růst byl zaznamenán opět v průmyslu).

U populace podniků vzniklých v roce 2002 i 2003 byl růst zaměstnanosti v prvním roce přežívání nižší: celkem činil 16% (vždy nejvíce v průmyslu). V dalších letech přežívání těchto populací byly hodnoty růstu obdobné jako u populace vzniklých podniků v roce 2001.

2.3. Zániky podniků

Za zaniklý podnik v daném roce se považuje ekonomický subjekt, který není aktivní v následujících dvou letech a u kterého se nenašel nástupce; znamená rozpad výrobních faktorů s tím omezením, že žádné další podniky nejsou do tohoto rozpadu zapojeny. Jde o případy, kdy podnik skutečně zanikl nebo byl v předchozích dvou letech neaktivní. V rámci projektu BDP se zjišťoval počet zaniklých podniků v členění podle kategorie činnosti a kategorie právní formy.

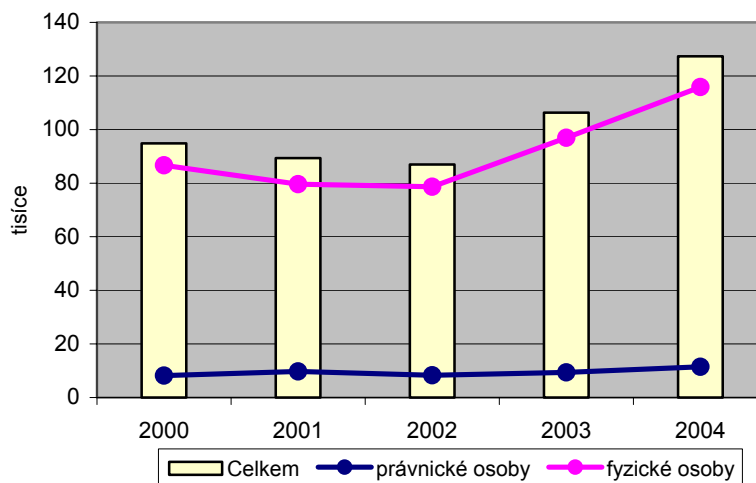
Populace zaniklých podniků v ČR se vytvořila poprvé za rok 2000; dále jsou vytvořeny populace zaniklých podniků za rok 2001 až 2004. Data za populaci zaniklých podniků v roce 2004 jsou předběžná; konečná data (nižší o reaktivace) budou k dispozici až po porovnání se souborem aktivních podniků roku 2006 a jejich odsouhlasení Eurostatem.

2.3.1. Celková charakteristika

Počet zaniklých podniků se v letech 2000 až 2002 pohyboval kolem 90 tisíc, v prvních třech letech postupně klesal, ale v roce 2003 stoupl přes 100 tisíc. V roce 2004 bylo zaniklých podniků přes 125 tisíc, ale tento údaj je předběžný (a tedy vyšší). Ve všech letech zhruba jednu desetinu zaniklých podniků tvořily právnické osoby.

Nebereme-li v úvahu rok 2004, pak nejvíce právnických osob zaniklo v roce 2001 a nejvíce fyzických osob v roce 2003. Nejvyšší podíl zaniklých fyzických osob byl v roce 2000 (91,4%). Ve všech souborech zaniklých podniků byl nejvyšší podíl právnických osob v odvětví obchodu a služeb, zatímco u fyzických osob to bylo v ostatních odvětvích - viz tabulka č. 6 v příloze.

Graf č. 14: Počet zaniklých podniků v ČR

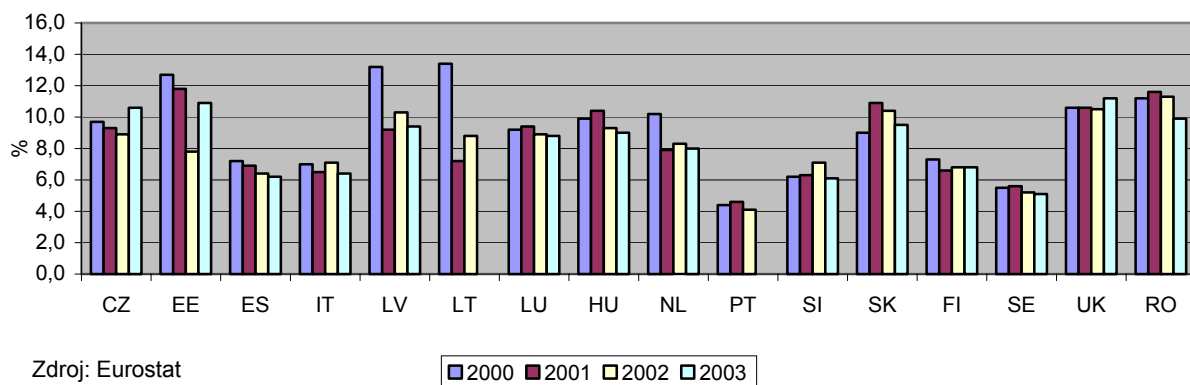

Zdroj: ČSÚ - BDP

Podíl zaniklých podniků na aktivních podnicích celkem (podíl zániků, death rate) byl v roce 2000 9,7% v roce 2001 9,1%, v roce 2002 dosáhl 8,7% a v roce 2003 zatím nejvyšší srovnatelnou hodnotu - 10,4%. Podíl zániků v roce 2004 (12,6%) bude v příštím roce revidován (bude nižší). Podíly zániků podle druhu činnosti v rozdělení na právnické a fyzické osoby jsou v tabulce č. 7 v příloze. Podíl zániků u právnických osob byl vždy nižší než u fyzických osob. U právnických i fyzických osob byl tento podíl vždy nejvyšší v odvětví obchodu a služeb.

Srovnání podílů zániků v zemích Evropské unie ukazuje graf č. 15. Podíl zániků celkem za roky 2000 až 2003 u členských států EU se pohybuje od 4,1% v Portugalsku v roce 2002 do 13,4% v Litvě v roce 2000. ČR s podíly kolem 9-10% se pohybuje mezi zeměmi se spíše vyšší mírou zániků.

Graf č. 15: Podíly zániků v zemích EU

Zdroj: Eurostat

Tabulka č. 15 v příloze dává detailnější přehled o podílech zániků v hlavních ekonomických odvětvích v zemích EU. Lze říci, že nejvyšší podíly zániků jsou většinou v odvětví obchodu a služeb (kromě Itálie a Španělska), zatímco nejnižší podíly zániků jsou

v průmyslu. Lotyšsko, Litva, Nizozemsko, Portugalsko a Rumunsko mají nejnižší podíl zániků ve stavebnictví.

Srovnáme-li podíly zániků a podíly vzniků v zemích EU dle odvětví, můžeme konstatovat, že nejmenší vstupní bariéry pro podnikání jsou v odvětví obchodu a služeb, ale také je zde nejvyšší riziko neúspěchu (podíly zániků jsou zde nejvyšší).

2.3.2. Zaměstnanost v zaniklých podnicích

Zaměstnanost v zaniklých podnicích (zaměstnané osoby v podnicích v roce jejich zániku) lze měřit jejich podílem na celkovém počtu zaměstnaných osob v aktivních podnicích (podíl zaměstnanosti) a průměrnou velikostí zaniklých podniků.

Podíl zaměstnanosti zaniklých podniků celkem stoupá od 2,8% u podniků zaniklých v roce 2000 až po 3,6% u podniků zaniklých v roce 2004, jak ukazuje tabulka č. 3.

Tabulka č.3

Podíl zaměstnanosti zaniklých podniků (%)

Podíl zaměstnanosti	rok zániku														
	2000			2001			2002			2003			2004 ¹⁾		
	Celkem	PO	FO	Celkem	PO	FO	Celkem	PO	FO	Celkem	PO	FO	Celkem	PO	FO
Celkem	2,76	0,78	6,97	2,85	1,12	6,57	3,14	1,27	7,49	3,08	0,96	7,69	3,63	1,02	9,57
v tom:															
průmysl	1,04	0,31	4,73	1,10	0,39	4,63	1,33	0,45	5,63	1,41	0,40	6,24	1,61	0,38	7,79
stavebnictví	3,33	0,99	6,44	3,24	1,10	5,96	4,45	2,25	7,29	3,78	0,89	7,27	5,07	1,03	10,16
obchod a služby	4,10	1,34	8,06	4,28	2,04	7,63	4,43	2,05	8,45	4,32	1,65	8,52	4,97	1,74	10,38
ostatní	2,04	0,37	5,18	2,00	0,52	4,73	2,13	0,59	5,66	2,33	0,32	6,17	2,88	0,54	7,46

¹⁾ předběžné údaje

Zdroj: ČSÚ – BDP

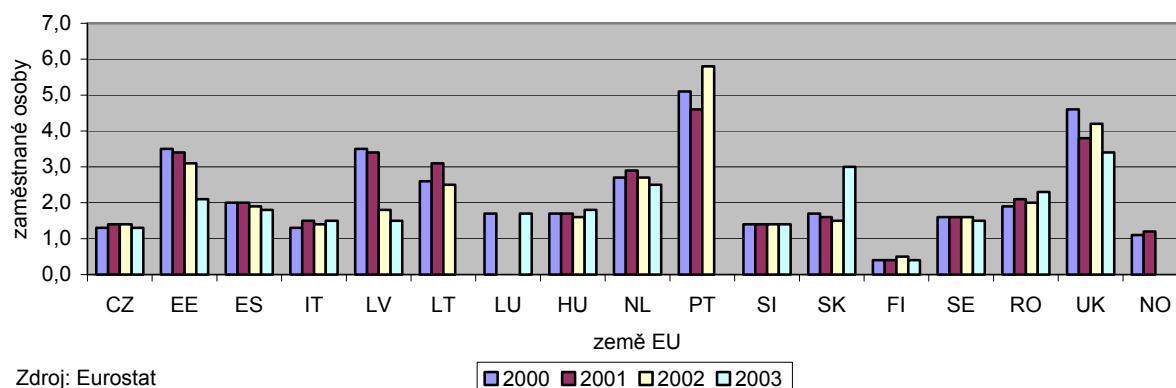
U právnických osob celkem tento podíl rostl do roku 2002 a od roku 2003 se pohybuje okolo 1,0%. U fyzických osob celkem se pohyboval od 6,6% do 7,7%; v roce 2004 dosáhl 9,6% - předběžný údaj.

Nejvyšší podíl zaměstnanosti zaniklých podniků celkem byl v odvětví obchodu a služeb (pohyboval se od 4% do 5%), v roce 2002 byl stejný podíl i v odvětví stavebnictví. Podíl zaměstnanosti celkem u fyzických osob byl ve všech letech výrazně vyšší než u právnických osob: zatímco u právnických osob se pohyboval od 0,8% po 1,3%; u fyzických osob dosahoval hodnot 6,6% až 9,6%. V odvětvích činnosti se tento podíl u právnických osob pohyboval od 0,3% do 2,2%; ve všech letech kromě roku 2002 byl nejvyšší v odvětví obchodu a služeb, v roce 2002 ve stavebnictví. U fyzických osob se podíl pohyboval od 4,6% do 10,4%; nejvyšší byl ve všech letech v odvětví obchodu a služeb.

Průměrná velikost zaniklých podniků dle zaměstnaných osob celkem v letech 2000 až 2004 se pohybovala od 1,2 (v roce 2000) do 1,4 (v roce 2001 i v roce 2002). Průměrná velikost zaniklých podniků fyzických osob byla ve všech letech 1,1 zaměstnané osoby; zatímco u právnických osob se pohybovala od 2,8 v roce 2000 a 2004 (předběžný údaj) do 4,0 v roce 2002. U fyzických osob byla nejvyšší průměrná velikost zaniklých podniků ve všech letech v průmyslu (v roce 2004 i v odvětví obchodu a služeb), stejně tak u právnických osob byl nejvyšší průměr zaznamenán v průmyslu s výjimkou roku 2002, kde byl nejvyšší průměr ve stavebnictví (6,8 zaměstnaných osob – nejvyšší průměr vůbec) či roku 2004, kde nejvyšší průměr vykázaly ostatní činnosti (viz tabulka č. 8 v příloze).

Celkový přehled průměrné velikosti zaniklých podniků roku 2000 až 2003 v zemích EU nabízí graf č. 16:

Graf č. 16: Průměrná velikost zaniklých podniků v zemích EU

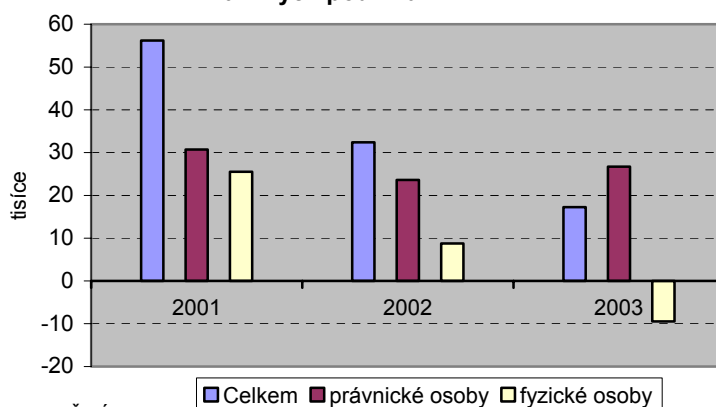
Zdroj: Eurostat

Průměrná velikost zaniklých podniků v ČR ve srovnání s ostatními členskými zeměmi EU patří k těm nižším. Ve většině zemí se průměrná velikost pohybuje mezi 1 a 2 zaměstnanými osobami. Nejnižší průměrnou velikost zaniklých podniků (kolem 0,4) má Finsko (jiná metoda odhadu zaměstnaných osob). Estonsko, Litva, Lotyšsko, Nizozemsko, Portugalsko a Spojené království mají tento průměr vyšší, nejvyšší (kolem 5 zaměstnaných osob) byl v Portugalsku. Podrobné údaje v členění podle kategorie činnosti včetně předběžných dat za rok 2004 jsou uvedeny v tabulce č. 16 v příloze.

Pro analýzu zaměstnanosti není bez zajímavosti ani porovnání absolutních počtů zaměstnaných osob u podniků vzniklých a podniků zaniklých. Lze konstatovat, že „pozitivní“ je vztah: zaměstnané osoby vzniklých podniků > zaměstnané osoby zaniklých podniků. Rozdíl mezi počtem zaměstnaných osob u podniků vzniklých a podniků zaniklých v roce 2001 až 2003 ukazuje graf č. 17.

V roce 2001 i 2002 byl počet zaměstnaných osob ve vzniklých podnicích vždy vyšší než počet zaměstnaných osob u zaniklých podniků. V roce 2003 tento vztah platí pro podniky celkem a pro právnické osoby (i pro jednotlivé kategorie činnosti). Jedinou výjimkou jsou v roce 2003 fyzické osoby: počet zaměstnaných osob vzniklých podniků fyzických osob celkem je o téměř 10 tisíc nižší než počet zaměstnaných osob zaniklých podniků fyzických osob celkem. Je tomu tak v průmyslu (o více než 2 800 zaměstnaných osob) a také v odvětví obchodu a služeb (o více než 9 600 zaměstnaných osob), zatímco ve stavebnictví a ostatních činnostech je rozdíl kladný.

Graf č. 17: Rozdíl počtu zaměstnaných osob vzniklých a zaniklých podniků v ČR

Zdroj: ČSÚ - BDP